

Verlag van het ingevolge artikel 5, sub d., j 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Rijksarchiefdienst met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van de Onderwijsraad op het deelbeleidsterrein Speciaal onderwijs, over de periode 1950-1996

Den Haag, mei 2006

Samenstelling: dr. A.H. Poelwijk

INLEIDING

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, lid 1 van het Archiefbesluit 1995 (Stb.1995/671). De lijst heeft de vorm van een Basisselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. In een BSD wordt op grond van een aantal selectiecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing met betrekking tot de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen (B = te bewaren; V = te vernietigen).

Het BSD fungeert als nieuw selectie-instrument voor de Onderwijsraad op het deelbeleidsterrein speciaal onderwijs voor de periode vanaf 1950-1996.

De volgende selectielijst dient te worden ingetrokken:

Selectielijst voor de neerslag van de handelingen van de Onderwijsraad op het deelbeleidsterrein speciaal onderwijs over de periode 1950-1996 (99.116.RD d.d. 09-03-1999) (*Stcrt.* 1999, 66).

BELEIDSTERREIN

Het deelbeleidsterrein Speciaal onderwijs maakt deel uit van het beleidsterrein Primair Onderwijs.

Het deelbeleidsterrein Speciaal Onderwijs omvat zowel het speciaal onderwijs als het voortgezet speciaal onderwijs. In zowel het RIO als in dit BSD worden de termen 'buitengewoon onderwijs' en 'speciaal onderwijs' door elkaar heen gebruikt; het betreft evenwel in beide gevallen het onderwijs aan kinderen die niet deel kunnen nemen aan het reguliere onderwijs, door maatschappelijke factoren dan wel door factoren op het gebied van het leren of van opvoedkundige aard. Het gebruik van ofwel de term 'buitengewoon onderwijs' ofwel de benaming 'speciaal onderwijs' is gerelateerd aan de periode waarin een bepaalde handeling plaatsvond: de benaming 'speciaal onderwijs' deed namelijk pas in 1977 (Nota Speciaal onderwijs) zijn intrede en het zou, historisch gezien, niet passen in beschrijvingen van handelingen die veel vroeger plaatsvonden.

De Lager-Onderwijswet van 1920, en met name het artikel 3, kan gezien worden als basis voor het overheidsbeleid op het gebied van het buitengewoon onderwijs. Artikel 3 spreekt namelijk van 'kinderen, die wegens ziels- of lichaamsgebreken of uit maatschappelijke oorzaak niet in staat zijn geregeld en met vrucht het gewone onderwijs te volgen of wier gedrag het noodzakelijk maakt hun buitengewoon onderwijs te doen geven'.

Door de jaren heen verandert de terminologie; 'buitengewoon lager onderwijs' wordt vervangen door 'buitengewoon onderwijs' en later door 'speciaal onderwijs'. Ook de doelgroep is van wisselende samenstelling; behoren bijvoorbeeld schipperskinderen tot 1985 nog bij het buitengewoon onderwijs, na die tijd vallen zij onder de werkingssfeer van de Wet op het basisonderwijs.

Speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs zijn bedoeld voor leerlingen vanaf drie tot twintig jaar voor wie vaststaat dat overwegend een orthopedagogische of orthodidactische benadering noodzakelijk is.

De verschillende onderwijsvormen binnen deze typen onderwijs zijn toegespitst op leerlingen met zeer uiteenlopende specifieke problemen:

- aangepast aan lichamelijke handicaps of problemen (dovenscholen, mytylscholen, ziekenhuisscholen, enz.)
- aangepast aan leerproblemen of verstandelijke handicaps (MLK, ZMLK)
- aangepast aan opvoedingsproblemen (LOM, ZMOK, PI)

De doelstellingen van het onderwijsbeleid op het gebied van het speciaal onderwijs zijn als volgt: het onderwijs dient te worden afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling, en dient daarom zodanig ingericht te worden dat een ononderbroken ontwikkelingsproces doorlopen kan worden. Zo

mogelijk brengt het leerlingen tot het volgen van gewoon onderwijs in scholen voor basisonderwijs of voortgezet onderwijs.

Verder moet het onderwijs zich richten op de emotionele en verstandelijke ontwikkeling van de leerling binnen het speciaal onderwijs, op het ontwikkelen van creativiteit, het verwerven van kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden.

De rol van de Onderwijsraad ten aanzien van het Speciaal Onderwijs is die van een permanent adviesorgaan met betrekking tot de uitvoering van het landelijk beleid. De taken van de Onderwijsraad zijn:

- het gevraagd en ongevraagd adviseren van de Minister;
- het geven van finaal advies in het geval van regelgeving;
- het toezien op de handhaving van de financiële gelijkstelling van het openbaar en het bijzonder onderwijs, de samenhang in het onderwijsbeleid en regelgeving, en op de handhaving van de vrijheid van onderwijs;
- het fungeren als beroepsinstantie bij geschillen tussen een school en de Inspectie voor het Onderwijs.

Binnen het deelbeleidsterrein zijn, naast de Onderwijsraad, diverse andere actoren actief (geweest). Voor een overzicht hiervan wordt verwezen naar het rapport *Speciaal Centraal*.

REIKWIJDTE VAN DIT BSD

Dit BSD wordt thans door de zorgdrager Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ter vaststelling aangeboden voor de actor de Onderwijsraad.

TOTSTANDKOMING BSD

Het BSD is gebaseerd op het institutioneel onderzoek dat door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werd verricht. Dit institutioneel onderzoek resulteerde in het PIVOT-rapport nr. 52, *Speciaal centraal. Een institutioneel onderzoek op het gebied van het deelbeleidsterrein speciaal onderwijs, periode 1950-1996* (Den Haag 1998).

Door Peter Brand is in 2003 aanvullend onderzoek verricht naar de taken van de Onderwijsraad. De resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen in het BSD, in de vorm van enkele nieuwe handelingen.

Het concept-BSD voor de Onderwijsraad kwam tot stand in 2003 en is sindsdien, n.a.v. het besprokene tijdens het driehoeksoverleg, aangepast en aangevuld.

DRIEHOEKSOVERLEG

Voorafgaand aan het driehoeksoverleg vond op 7 augustus 2003 een gesprek plaats van de Onderwijsraad met het Nationaal Archief.

Hiervoor waren drie aanleidingen:

1. Handelingen van de Onderwijsraad zijn meestal niet meegenomen bij de vaststelling van handelingen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarom zijn er handelingen van de Onderwijsraad uit verschillende BSD's die nog niet vastgesteld zijn. Voor een deel betreft het hier handelingen op de onderwijs-beleidsterreinen en voor een deel betreft het handelingen met betrekking tot ondersteunende taken van de Onderwijsraad zelf.
2. Een actualisatie van de wel voor de Onderwijsraad vastgestelde selectielijsten is noodzakelijk, o.a. vanwege het feit dat deze slechts tot circa 1997 lopen.
3. De taken van de Onderwijsraad zijn na 1997 veel algemener geworden. De Onderwijsraad adviseert sinds die tijd steeds meer over de grote lijn en minder over specifieke beleidsterreinen. De vastgestelde BSD's sluiten niet goed aan bij deze taakverandering.

Er is toen afgesproken dat de Onderwijsraad voor elk beleidsterrein een apart BSD zou maken op basis van de bestaande PIVOT-rapporten en daarnaast een BSD met betrekking tot de algemene beleidsterreinoverstijgende adviserende handelingen van de Onderwijsraad vanaf 1997.

Op 12 januari 2004 zond de Onderwijsraad het concept-basisselectiedocument *Speciaal centraal. Beleidsterrein speciaal Onderwijs, periode 1950-1996* naar het Nationaal Archief, met het verzoek de vaststellingsprocedure voor de selectielijst te starten.

Het driehoeksoverleg over de concept-selectielijst vond mondeling plaats op 1 april 2004 bij de Onderwijsraad te Den Haag.

Vervolgens heeft het driehoeksoverleg geruime tijd stilgelegen omdat er onduidelijkheid was gerezen omtrent de interpretatie van het archiefwettelijk zorgdragerschap. Daardoor bestond er onduidelijkheid over de vraag wie de zorgdrager is over de archiefbescheiden van de Onderwijsraad.

Over deze kwestie heeft uitgebreid overleg plaatsgevonden tussen het Nationaal Archief en de afdeling Wetgeving en Juridische Zaken van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een gezamenlijke interpretatie van het zorgdragerschap waarbij archiefbescheiden van adviescolleges, zoals de Onderwijsraad, vallen onder de zorg van de betreffende Minister.

Daarop is het BSD op 7 april 2006 namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ter vaststelling aangeboden voor de actor Onderwijsraad.

Aan het driehoeksoverleg werd door de volgende personen deelgenomen:

namens de Onderwijsraad:

drs. A. van der Rest, directeur Onderwijsraad, als beleidsdeskundige;

mr. T. Vis, coördinator staf Onderwijsraad, als beleidsdeskundige;

mr. C.A.M. van Leest, beleidsmedewerker Onderwijsraad, als beleidsdeskundige;

mw. drs. M. Gresnigt-Bakx, hoofd algemene zaken Onderwijsraad, als archiefdeskundige;

P. Brand, archiefdeskundige Onderwijsraad, als archiefdeskundige;

H. 't Hoen, medewerker directie Informatisering, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, als archiefdeskundige.

namens de Algemene Rijksarchivaris:

drs. G.J. Hermsen, medewerker Selectie, Nationaal Archief;

mw. I. van Riet, medewerker Selectie, Nationaal Archief;

dr. A.H. Poelwijk, medewerker Selectie en Acquisitie, Nationaal Archief.

Voorts trad als adviseur van de vertegenwoordiger van de Algemene Rijksarchivaris op prof. dr. N.L. Dodde, emeritus hoogleraar Geschiedenis van het Onderwijs aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam, op voordracht van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING).

Tijdens het driehoeksoverleg is de volgende procedure gevolgd:

Belangen ex artikel 2, sub b en c Archiefbesluit 1995

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening gehouden met de in artikel 2, sub c van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als uitgangspunt van het overleg gold de door de rijksarchiefdienst gehanteerde selectiedoelstelling, die inhoudt dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zo ver deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven.

Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen, worden zes selectiecriteria toegepast:

Selectiecriteria	
<i>Handelingen die gewaardeerd worden met B(ewaren)</i>	
Algemeen selectie criterium	Toelichting
<i>1. Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen

Selectiecriteria	
	van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten.
2. <i>Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet per se consequenties getrokken zoals bij terugkoppeling van beleid.
3. <i>Handelingen die betrekking hebben op verantwoording van beleid op hoofdlijnen aan andere actoren</i>	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdlijnen aan andere actoren of ter publicatie.
4. <i>Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties belast met beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.
5. <i>Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt</i>	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. <i>Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeien uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten</i>	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriële verantwoordelijkheid is opgeheven en/of wanneer er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Belangen van de archiefbescheiden voor de overheidsorganen en de recht- en bewijszoekende burger

Bij de handelingen die zijn gewaardeerd voor vernietiging op termijn, is de termijn vastgesteld met het oog op het belang van de archiefbescheiden voor overheidsorganen en voor de recht- en bewijszoekende burger. De beoordeling en vaststelling van de maximale termijnen zijn geschied door de deskundigen van de Onderwijsraad. De vertegenwoordiger van de Algemene Rijksarchivaris heeft zich ervan vergewist dat zij gezien hun inbreng en functie inderdaad kunnen gelden als deskundigen.

Belangen van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de Algemene Rijksarchivaris primair de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Daarnaast hebben ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht. Door de deelnemers aan het driehoeksoverleg is ook de mening gevraagd van prof. dr. N.L. Dodde, historicus en materiedeskundige op het gebied van het speciaal onderwijs.

Ingevolge artikel 5, onder e, van het Archiefbesluit 1995 kan neerslag van bepaalde, als te vernietigen gewaardeerde handelingen betreffende personen en/of gebeurtenissen van bijzonder cultureel of maatschappelijk belang, van vernietiging worden uitgezonderd.

INHOUDELIJK VERSLAG

**Algemeen
Voorlichtingsbrochures**

Professor Dodde merkt op dat voorlichtingsbrochures (-boekjes) niet zijn opgenomen in de selectielijst. De Onderwijsraad geeft aan dat vrijwel alle adviezen boekjes zijn ipv brochures. Alleen nieuwsbrieven en soms jubileumboekjes verschijnen in de vorm van een brochure.

Vernietigingstermijnen

Professor Dodde merkt op dat alle vernietigingstermijnen op 10 jaar zijn gesteld. Hij vraagt zich af of die termijn altijd nodig is. In andere selectielijsten wordt immers ook gekozen voor verschillende termijnen voor verschillende handelingen. De Onderwijsraad weet niet precies waarom in alle gevallen voor de termijn van 10 jaar gekozen is. Professor Dodde stelt voor om alle termijnen van "V, 10 jaar" te wijzigen in "V, 5 jaar". De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris geven aan dat zij hier geen bezwaar tegen hebben. Het Nationaal Archief laat het bepalen van vernietigingstermijnen over aan de zorgdrager, dan wel de archiefvormer, in dit geval aan de Onderwijsraad. Hij is het beste in staat om te bepalen of de termijnen met het oog op het administratief belang en de recht- en bewijszoekende burger afdoende zijn. De Onderwijsraad gaat akkoord met een waardering van "V, 5 jaar".

Bewaarstrategie

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris geven aan dat zij zich kunnen vinden in de opzet die door de Onderwijsraad gekozen is: in principe een B-waardering voor algemene adviezen, en een V-waardering voor adviezen over afzonderlijke scholen en geschillen. Bij sommige handelingen kunnen zij echter niet goed zien of het om algemene of specifieke adviezen gaat. Ook wil het Nationaal Archief in sommige individuele gevallen toch voor B pleiten, bijvoorbeeld wanneer de adviezen gerelateerd zijn aan integratie-vraagstukken. De Onderwijsraad stemt in met dit voorstel. Afsproken wordt om de gekozen bewaarstrategie te handhaven, maar daarin wel de genoemde nuancering aan te brengen.

Opmerkingen per handeling

Handeling 27: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over de voorschriften waaraan onderwijskundige rapporten moeten voldoen*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris twijfelen of bewaring van adviezen over voorschriften waar onderwijskundige rapporten aan moeten voldoen wel nodig is, en willen graag weten of de adviezen over de voorschriften betrekking hebben op vormtechnische of inhoudelijke vereisten. De Onderwijsraad geeft aan dat het om inhoudelijke aspecten gaat, zodat een B-waardering volgens hem wel gerechtvaardigd is. De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris stemmen hiermee in.

Handeling 51: *Het beslissen in geschillen tussen de hoofdinspecteur en het schoolbestuur over het leerplan, het lesrooster of de regeling van de vakantietijden*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris stellen voor om de voorgestelde waardering van B (5) te wijzigen in V. Volgens hen is de neerslag van weinig waarde voor historisch onderzoek. De Onderwijsraad wil graag de B-waardering handhaven, omdat deze uitspraken jurisprudentie bevatten over de uitleg van de regels. Het driehoeksoverleg gaat akkoord met het handhaven van de B-waardering.

Handeling 55: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over een te verlenen goedkeuring aan het schoolbestuur betreffende afwijkingen in het vakkenpakket op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris stellen dat het hier een advies aan het schoolbestuur betreft. Daarom kan de waardering worden gewijzigd van B (1) in "V, 5 jaar". De Onderwijsraad verklaart zich akkoord met dit voorstel.

Handeling 91: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over het verlenen van de bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de taal- en cultuur van leerlingen met een niet-Nederlandse achtergrond binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris en professor Dodde stellen dat de neerslag van deze handeling mogelijk van belang is voor het onderzoek naar de integratie van minderheden. Zij stellen daarom een waardering met B voor. De Onderwijsraad geeft aan dat dit inderdaad een B moet zijn.

Handeling 96: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over het bepalen welke bewijzen van bekwaamheid bevoegdheid verlenen tot het geven van OETC-onderwijs*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris vragen of deze handeling wel een B-waardering zou moeten hebben; bewaring van het eindproduct bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap lijkt hem voldoende. Professor Dodde en de Onderwijsraad geven aan dat deze bewijzen in het verleden al tot rel(len) hebben geleid; daarom pleiten zij voor een B-waardering. De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris gaan hiermee akkoord.

Handeling 161: *Het verlenen van een rijksbijdrage aan een school voor blinde kinderen om een afzonderlijke afdeling aan de school te verbinden voor leerlingen die naast hun blindheid ook aan een ander gebrek lijden, dat niet voortvloeit uit hun blindheid*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris betwijfelen of deze handeling door de Onderwijsraad wordt uitgevoerd, ook omdat hij daar zelf over adviseert (zie handeling 158: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over het verlenen van een rijksbijdrage aan een school voor blinde kinderen om een afzonderlijke afdeling aan de school te verbinden voor leerlingen die naast hun blindheid ook aan een ander gebrek lijden, dat niet voortvloeit uit hun blindheid*). De deelnemers aan het driehoeksoverleg concluderen dat deze handeling niet door de Onderwijsraad wordt uitgevoerd. De handeling wordt daarom geschrapt.

Handeling 1002: *Het adviseren van de minister van Onderwijs over de beëindiging van de bekostiging van een (bijzondere of openbare) school voor speciaal onderwijs*

De vertegenwoordigers van de Algemene Rijksarchivaris vragen zich af of deze handeling alleen in bijzondere gevallen wordt uitgevoerd; dan zou een B-waardering op zijn plaats zijn. De Onderwijsraad geeft aan dat dit niet het geval is. Daarom blijft de voorgestelde waardering van "V, 5 jaar" ongewijzigd.

Handeling 357: *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake het beslissen over een verzoek van het schoolbestuur van een school voor speciaal onderwijs tot verhoging van het vergoedingsbedrag voor de materiële instandhouding wegens bijzondere omstandigheden*

De Onderwijsraad licht toe dat het hier adviezen aan afzonderlijke scholen betreft. De voorgestelde waardering met B (1) zou daarom eigenlijk V moeten zijn. Het Nationaal Archief en professor Dodde gaan hiermee akkoord. De waardering voor deze handeling wordt "V, 5 jaar".

Over de waardering van de overige handelingen waren alle betrokken partijen het eens.

Het verslag is in mei 2006 ter goedkeuring voorgelegd aan de deelnemers aan het driehoeksoverleg. Allen hebben zich akkoord verklaard met het voorgelegde verslag.